

At the End: Early Science Fiction
Четиво с продължение: ранна научна фантастика

Отдавна е известно, че научната фантастика може да се използва в процеса на обучението по природните науки като средство за поддържане на интереса на учениците към науката и за преодоляване на тяхната природо-научна неграмотност (Dubeck et al., 1990; Raham, 2004; Czerneda, 2006). Не случайно всяка книжка на *Nature* завършва с кратък научно-фантастичен разказ (вж. приложената библиография от 2014 г.). Вече бе съобщено (Toshev, 2014), че редакционната колегия взе решение всяка книжка на нашето списание да завършва с четиво с продължение – глава от фантастична книга, публикувана в България преди много години. Имаме надежда това четиво да се посрещне с интерес от читателите на списанието.

Б. В. Тошев – главен редактор

**С РАКЕТНА ГРАНАТА КЪМ МЕСЕЦА:
БОРБА С ЕДНА ЛЕДЕНА ЕПОХА В ГОДИНАТА
3000 СЛЕД ХРИСТА. 1.¹⁾**

Бруно Бюргел²⁾

Обширната снежна равнина, прекъсвана тук-там от синкави ледени блокове, лъщеше ослепително под зарите на утринното слънце. Бледорозово сияние се разтилаше над нея, а дневното светило бе заобиколено от венец тъмножълта мъглявина. Там, дето свършват осветените места и започват сенките, се виждаха чудни цветни контрасти.

На един малък хълм, образуван от натрупани ледени блокове, стояха двама мъже чужденци и разглеждаха със силни бинокли необикновените и легендарен за тях пейзаж, зад който се простира замръзналото море.

Доста далеч от тях стоеше едно отделение от държавната конна полиция. То беше изпратено от правителството на Съединените Европейски Щати да придружава и охранява двамата чужденци, – с изрична заповед да им се притече веднага на помощ, ако чужденците доближат опасните места, дето ледовете са напукани и хората могат да потънат.

Началникът-офицер на малкото отделение потупа коня си по шията и му поднесе няколко бучи захар, за да го успокои, защото животното, отегчено да стои неподвижно на едно място, почна да рови с копита снега. И офицерът би прехвърлял с коня си да разгледа чудния въздушен кораб, който лъщеше на слънцето зад хълма,

но се въздържа. Беше му съобщено, че двамата чужденци са пратеници на силната държава на топлия пояс – висши сановници на Съединените Африкански Щати. От съобщенията, които те щяха да направят на своето правителство, зависеше много да се облекчи съдбата на Европа. Да! И какво бе станало сега със старата Европа, някогашна владетелка на света, от как голямата катастрофа намале значението ѝ, от как слънчевите зари отслабнаха в северното полукълбо и то премина в нов ледников период!

Единият от господата, главният съветник Исмаил Чак, дребен на ръст и обвит в дебел рунтав кожух, приличаше на космата топка. Той се обърна бавно и насочи бинокъла си към безкрайната ледена равнина, която лъщеше като сребро.

Той поклати глава: „Каква местност, какъв изглед!. Човек може да чете стотици пъти в книги и вестници за нея, да я види на картини и фотографии, да я разглежда с далекогледния радиограф,³⁾ обаче, въпреки всичко, непосредственото наблюдение изненадва, поразява, надделява всички по-раншни впечатления“.

Другарят му, геологът Вандерщрасен, изпратен от правителството на Съединените Африкански Щати като съветник-експерт, остави бинокъла си и каза:

„В това отношение нашата възприемчивост е останала неименна както при нашите прадеди, въпреки промените, които човечеството е претърпяло от хилядолетия насам, въпреки всичкия напредък на техниката, въпреки промените на нашите мисли и чувства. Не сте ли виждали, господин съветник, друг път северните области?“

„На млади години бях на служба при дипломатическото посолство в Париж и тогава направих един излет до бреговете на Ламанш. Това е най-северното място на Земята, което някога съм посетил и видял с очите си. Тогава беше лято и аз няхах възможност да видя лед и сняг. И за това, токова повече съм зачуден сега от този чаровен свят, който за нас, екваториалните жители, е чужд от вечни времена насам“.

След това дребният човек се обърна към друга страна и внимателно насочи нататък силния бинокъл. Вандерщрасен, с карта и компас в ръка, се приближи до него и поясни:

„В този момент Вие гледате точно към север, господин съветник. Там на севет в далечината е Шпицберген, а на запад – голямата Гренландия. Тук, дето сега стоим, някога е бил хубавият град Хамерфест. Ледът го е припокрил и погребал. В миналите столетия и хилядолетия наоколо е бучало открито море; катастрофата го е преобразила в пространна ледена равнина, по която се трупат блестящи блокове. Там, на голяма далечина, е Северният полюс – на студа и мраза великанският склад, виновникът за гибелта на Европа.“

„Ако това беше само в Европа, господин Вандерщрасен, пак иди-дойди, – бихме могли да спасим населението на тази културна земя, като го преселим. Обаче

цяла Северна Азия и Северна Америка са застрашени, – една катастрофа, каквато светът досега не е виждал.“

Вандершрасен кимна с глава и лицето му веднага стана сериозно; той беше оптимистично настроен, затова отговорът беше с надежда:

„Не бива да забравяме, че северните глетчери от векове вече слизат към юг, но твърде бавно и полека. Южна Европа още дълго време ще остане незасегната, макар по-късно бреговете на Средиземно море постепенно ще заледенят и ще придобият климата на Скандинавските земи. Северна Азия е слабо населена, а Канадската република в северната част на Американския континент ще може да събере жителите си по бреговете на Тихия океан и Худзон-Бай.“

Главният съветник Исмаил Чак поклати глава.

„Могат фа се задържат преселени тук-там! Това може, не се съмнявам. Но не в това е главната беда, която заплашва цялата планета, а също и нас – хората на топлия пояс. Трудностите по прехраната нарастнаха през последните десетилетия тъй много, че всички отиваме зле. Северната част на земното кълбо с неговите големи човешки маси пропада бавно. Там вече посевите не зреят, бедствието се засилва, ние правим всичко възможно да помогнем. Обаче, ако последват няколко неплодородни години в Китай, Индия, в Южна Америка и у нас, една грозна катастрофа ще настъпи, която ще застигне и нашата страна. Не искам тук да разкривам държавни тайни, но искам само да Ви уверя, че членовете на международната комисия, която миналата година заседава в Мадрас, се разотидоха угрижени, толкова повече, че многообещаващите опити на южноамериканеца Корел с новите изкуствени хранителни продукти излязоха несполучливи. Не, не! Работите са по-лоши, отколкото се съобщават на публиката и аз виждам, че бъдещето не е розово. Все пак една малка надеждица блещука! Може да ме считате за глупец, обаче аз мисля, че това състояние скоро ще премине, както е дошло, и предишното старо слънце скоро ще ни покаже своята предишна благосклонност. Не разбирам нищо от Вашата наука, защото се занимавам само с държавни работи и цялото ми внимание е погълнато от тях, но все пак вярвам, че злокобният облак най-после ще си отиде. Ученият Равлинсон от обсерваторията в Кап от много години насам изчислява все по-дълго и по-дълго време за излизането на нашата бедна планетна система от чудовищния пепелен облак, в който тя плува сега, обаче аз много не вярвам на астрономите. Може да не е както те предричат! ... Какво е Вашето мнение по този въпрос?“

Геологът Вандершрасен се усмихна. Тъкмо се нахрани да изрази своето мнение, чу се глас от другата страна на ледената долина.

Двамата мъже се обърнаха. Няколко стотин крачки зад тях върху снежното поле лъщеше на слънцето една исполинска стоманена граната. До нея като рязко

обрисувани силуети стояха двама мъже. Единият от тях се запъти с бързи крачки към главния съветник. Той размахваше един лист хартия в ръка.

„А, ха, телеграма!“

Секретарят приближи. „Две телефонограми, господин главен съветник. Една – от родината ни – от столицата Занзибар, и друга от президента на Европейските Съединени Щати.“

„Твърде добре, господин Хамайдан. Моля, прочетети ги, ако, разбира се, не съдържат някоя ужасна държавна тайна, която не бива да чуе нашият учен приятел!“

„Не съдържат тайни. И тъй, с Ваше позволение: „Занзибар, Централен Съвет на Съединените Африкански Щати, 10 юни. Заседание на Големия съвет на 15 юни. Очакваме Връщането Ви дотогава.“ Ето и втората депеша: „За Негово Високо Почтение Главния съветник Исмаил Чак, представител на Съединените Африкански Щати, понастоящем в Европа. Моля за Вашето посещение. Президент на Съединените Европейски Щати: Базинцани, Рим.“

„Много хубаво! Друго нищо, господин Хамайдан? Добре, ще обмислим как да наредим всичко най-сполучливо. Да отидем към корана, господа! Ще говорим с инженера за връщането ни и ще определим времето.“

Малкият валчест мъж живо и пъргаво тръгна, – сякаш космяна топка се търкаляше по снежното поле. Другарите му го следваха бавно.

Слънцето се отразяваше от чудната граната, която правеше странно впечатление сред тази безкрайно спокойна еднообразна и покрита с ледници равнина, крайният северен предел на Норвегия. Този прожектил, който изглеждаше хвърлен от неизвестен великански топ, беше всъщност една миролюбива пътнишка кола – пощенската кола от годината 3000 след Р. Хр. Прожектили и топове, слава Богу, вече нямаше – човек можеше да види такива в археологичните музеи, дето покрай египетските мумии, останали преди шест хиляди години, бяха събрани модели от кораби и локомотиви от деветнадесетото столетие, топове и други оръжия, аероплани и стари телескопи, микроскопи, телеграфни и телефонни апарати от двадесетия и двадесет и втория век, – неща, които бяха вече спомен за отдавна преминали времена. Все пак тази пощенска кола приличаше на граната; тя се движеше от експлозив, който притежаваше такава необикновена сила, че в миналите епохи би създал демонична наслада на войнствените синове, които хвърлиха в пропаст половината Европа. За да бъде хвърлена тази граната – кола, нямаше нубда от топове, тъй като стоманената хвърчаща кола беше едновременно и топ и снаряд – експлозивът в нея се възпламеняваше постепенно и я тласкаше да лети.

Един образец на напредналата инженерна техника на третото хилядолетие лежеше тук в старата заледена Европа, която отдавна бе предала ръководната си

роля на други континенти. Сега на първо място стоят африканците, тъй като те бяха вече напреднали в развитието си всички останали държави. Хиляда години преди тях славата и първенството на исполинските технически строежи принадлежаха на Америка. След Америка на пръв план изпъкнаха азиатските народи под водачеството на Русия и Япония, те засенчиха Америка и разрешиха нови назрели проблеми. Тук цъфтеше съвсем друг дух, тук говореше азиатската душа, когато Америка всякога си оставаше една нараснала Европа, открита от европейци и от европейци населена. Обаче, въпреки това, в идеологията на Азия нямаше нещо грандиозно. Тя беше страна на философи, на талантиливи химици и физици, но не континент на оная техника, която всичко побеждава. Онази техника, за която земното кълбо е вече малко и тясно и която, може би, е постигната на голямата планета Юпитер, не беше в духа на Азия.

Други бяха африканците от годината 3000!

Тези хора направиха привидно невъзможното възможно. Използването на слънчевата топлина, което бе достигнало висока степен на развитие в Америка, им се видя недостатъчно и несигурно. В техните превозни и моторни средства те впрегнаха милиардите конски сили на вечните морски вълни. Докато азиатците можеха да виждат с чудни инструменти на хиляди километри далечина, да чуват и фотографират, индийските лекари да възкресяват умрели, чуйто органи още не са разрушени, – африканците проникнаха до най-дълбоките недра на планетата, за да използват огъня, скрит в сърцето на майката – земя и оттам да изваждат вещества, за които старият свят не е сънувал.

При изследването на химичните продукти биде открит в големите земни дълбочини преди един век оня експлозив, който в най-малки количества развива баснословна сила. Този „узамбаранит“ играеше главна роля в новото превозно средство – гранатата, с която хората пътуваха чрез стрелба от една земя в друга. Още в старо време артилеристите са имали неприятности с обратния тладък (ритането) на техните тогавашни експлозиви, които са гърмели с архаичните си топове. Свойствата на узамбаранита са такива, че ако той е бил употребен в тези оръдия, топът би изкочил от лафета. Силата му биде използвана за хвърчащата кола. Това вещество го запалваха не за да изкара снаряда от цевта, но възпламененият снаряд да хвърка заедно с машината. В новата машина гърмежите от многобройните малки снаряди в нея вървяха бързо и автоматически един след друг и, поради последвалите с бясна скорост обратни тласъци, машината хвъркаше във въздушното пространство. Цялото изкуство се състоеше иненно в това – да бъде използван обратния тласък при този експлозив за непрекъснато летене, тъй че страшното оръжие се превърна в управляема хвърчаща кола, която пренасяше пътници със шеметна бързина.

Бруно Ханс Бюргел (1875-1948)

Някогашното витло на старите аероплани бе изоставено, но носящите плоскости (крила) не липсваха на новата машина. От страни на гранатата се виждаха широките стонанени плоскости, които лъщяха на слънцето като крилата на една пчела.

Многобройни опити, не минали без значителни човешки жертви, помогнаха да се усъвършенства гранатата до степен на сигурна въздушна кола, на която пътникът можеше напълно да се довери. Хвъркателният апарат, който лежеше сега върху норвежките ледници, беше пристигнал тук от Занзибар (южно от екватора) за 17 часа, едно разстояние от 8500 км, при скорост 500 км/ч! Щандертон-Квил, един от най-добрите инженери, лично направляваше полета.

Щандертон стоеше тук с ръце в джобвете и наблюдаваше отегчен тази мизерна пустош, дето не се вижда ни следа от техника и дето един деен човек като него не би намерил нищо, което да занимае критичния му ум. Той плюна презрително в снега и след това, за да убие скуката си, държа лекция на машиниста върху масленото приспособление в запалителния апарат.

„Ето пак сме заедно, Щандертон-Квил! Какво ще кажете за тези повсеместни ледени маси?“

Квил направи жест, който изразяваше недоволство и каза:

„Тука ми се сковава мозъкът, господин главен съветник. За мен тук няма работа!“

„Позволете, любезни приятелю“, каза Исмаил Чак и се разсмя почти ядовито. „Вие стоите над историческо място. Тук под кратата Ви е имало някога градове и са живели хора, които откриха Америка. Тук е родното място на оня мъж, който откри Южния полюс. Това беше около 2000 години сл. Хр. Тук е роден човекът, който пръв заби знаме на Северния полюс. Не е ли трагично, че отечеството на тези, които проникнаха в сърцето на кристалните чудеса, е сега покрито и погребано от ледове и сняг, че измрелите някога ескимоси тук отново възкръсват?“

„Не си хабете труда, господин главен съветник“, каза със смях секретарят му Хамайдан, „този Щандертон е най-невежиат човек по история. Мозъкът му е сборник от алгебрически формули, сърцето му е един узамбаранитен мотор, неговият душевен мир е верига от технически представи, лостове, дръжки, колела, оси, и неговата мисъл е изключително заета с вълните на силопроизводителните станции и с инсталациите за пробиване земната кора. Напразно се опитахме през време на пътуването да му изложим трагедията на северните земи!“

„Какво искате, господа? За мене всичко е техническа проблема. Сами виждате, че Земята е ябълка, населена от бактерии. Тя се осветява и отоплява от една голяма електрическа лампада. Земята и тази лампада са влезли в един голям облак от прах, тъй че ябълката не може да получава вече толкова топлина както по-преди, и бактериите на най-студените ѝ места не могат вече да живеят, не могат вече да намерят храна, защото северните и южни области на ябълката са покрити със скреж. – Това е най-простото и най-ясно нещо на света. Тук няма ни следа от комплицираност и романтизъм. Въпросът е само този: как да измъкнем ябълката и лампадата от проклетия облак, или пък как можем да постъпим, за да изхраним и подслоним северните и южни бактерии. Мисля, че това са чисто технически проблеми и цялата история ме интересува само от това гледище. Не бива да изпускаме тези основни задачи.“

„Право, много право, господин Щандертон“, отговори Исмаил Чак и се опита да потупа инженера по рамото, но напразно, тъй като последният беше три стъпки по-висок от него. „Вие наистина разглеждате този въпрос с обширен мащаб. Ние, бедните дяволи, имаме за единствена дребна задача само да изхраним милионите бактерии от южните и северни пояси на ябълката. И никой инженер на света не ще може да ни измъкне от бедствието със своите лостове и колела, докато не е в състояние да произведе с машините си жито и добитък за клане. Но ако бихте могли с Вашето техническо изкуство да издухате облака, който е обвил ябълката и пречи на топлинните лъчи, то Вие ще бъдете най-великият човек на света и пръв народен герой, който сигурно ще бъде удостоен с президентството на Щатите в идните избори“.

Бруно Бюргел

Щандертон се засмя и отговори:

„Когато човек помисли, че планетата съдържа в дълбочините си огромни запаси топлина, които лежат там безцелно и че биха се намерили средства тези потоци топлина да се закарат в полярните области на земята, – тогава явно е, че невъзможното става възможно. Помислете само! Нашата земя е била някога едно малко слънце, едно огнено кълбо, чиято повърхност е изстивала и постепенно се е облякла с каменна мантия, а жарта вътре си е останала почти в същото количество до наши дни. Колко е дебела тази кора, която ни отделя от вечния огън? Вандерщрасен е специалист и ще потвърди, че тя по дебелина съответства на черупката на едно яйце. Или не е тъй, господин Вандерщрасен?“

„В общи черти казано, това е тъй“, отговори геологът. Нека изчислим! На всеки 40 метра навътре в земната кора термометърът се покачва с един градус. На 40 км дълбочина горещината трябва да е 1000 градуса. При 200 км дълбочина всички камъни и скали ще да са в разтопено състояние, ако налягането на дебелите земни маси не е пречка за това. И по тази причина, въпреки невъобразимо голямата жега на най-дълбоките земни вътрешности, масата там ще е по-твърда от стомана, защото около 2 милиона килограма налягат на всеки квадратен сантиметър и пресуват материята, която без това налягане би се превърнала от владеещата там жега в газове с непреодолима сила.“

„Вярно е! Обаче вярно е също, е един пешеходец, който би вървял отвесно по посока към центъра на земята, след осем часа път ще стигне области с горещина 1000 градуса. Ей, нека ни грабне дяволът, ако не се постареем да използваме тези топлинни запаси. Вие знаете, че вече успяхме да използваме за нашата индустрия топлината от по-плитките пояси, дето са вулканичните огнища. И аз ви казвам: при повече усилия ние ще сполучим да проникнем и по-дълбоко и дори, ако това е необходимо, да разрушим половината земна кора с нашия експлозив узамбаранит!“

При тези думи Щандертон-Квил замаха с юмрук към въздуха и тропна на ледената почва със широките си ботуши, като че ли искаше веднага да тръгне и източни горещата жегга, туй скаперническа пазена от майката-земя.

Този гневен жест разсмя Исмаил Чак и неговите другари.

„Този човек е в състояние със своя узамбаранит да хвърли всинца ни на месечината! – каза главният съветник и на лицето му се изписа такъв комичен ужас, че дори и страшният инженер се разсмя и неговият мощен бас заехтя със смеха на другите.

„Чакайте и ще видите“, каза той, :всеки има своя план!“

„Добра сполука! Сега, господа, да помислим за нашия пътнишки план. Нека използваме времето до мръкване да разгледаме от голяма височина контурите на тази заледена северна област. При залез слънце искам да бъда въвн от тази бедна и страшна земя, а вярвам, че и вие всички бихте желали да се отправим по-скоро към цивилизованите страни. Мисля, че е най-целесъобразно довечера да спрем в Ница, а утре с един скок да бъдем в Рим, за да посетим Негово Високо Почтение президента на Съединените Европейски Щати, – съгласно поканата му, която преди малко получихне. На другия ден сутринта ще отпътуваме за Занзибар и до вечерта ще бъдем там, ако разбира се нашият приятел Щандертон не ни остави някъде по пътя.“

„Гарантирам и за връщането ни 500 километра скорост в час. От тук до Ница ще отидем за шест часа. За 10 часа ще пропътуваме разстоянието Рим – Екватора, а след други два часа под нас ще са светлините на въздухоплавателното пристанище в Багамою.“

Инженерът тури измерителното апаратче в джоба на мушамата си, прегъна и затвори картата.

„Хайде, господа! За една малка закуска ще имаме достатъчно време през пътуването. Да се качим!“

Хвъркателната кола-граната се състои от три части.

Предната част е заета от отделението за пилотиране с контролните апарати за височината и скоростта и кормилните съоръжения, на които бе посветено особено внимание. Силни компаси и кинематографически карти за земите, над които се

хвърка, с филми, които сами се отвъртаха съответно със скоростта на летенето, улесняваха пилота в работата му.

В задната част на гранатата се намира машинистът. Той има за задача да надзирава работата на узамбаранитния автомат, като пуща узамбаранитните дюзи-пилюли една след друга в запалителните камари. Камарите свършват с цеви отвън, а през тях минават изстрелите. Тези части бяха направени от платина, защото поради голямата топлина друг метал не би могъл да издържи. Едно остроумно нагласено охлаждане с помощта на течен хелий, като има температура 268 градуса под нулата, дава възможност да се поддържа в изправност тази най-важна част на машинарията.

Средната част беше предназначена за пътниците. Тъй като при шеметната скорост на гранатата, не можеха да се избегнат някои друсания и тласъци, то, за да се осигурят пътниците от сътресения, за тях бяха поставени меки кресла, здраво заковани за пода и разположени около една средна маса. Тези места пътниците не биваше да напушат, освен в извънреден случай и то при крайна непредпазливост. Високата скорост на това превозно средство от годината 3000 сл. Хр. беше постигната за сметка на удобствата, но затова пък хората бяха пренасяни в късо време на най-отдалечени места, до които в миналите столетия се стигаше за много дни с параходи и железници.

Исмаил Чак съблече дебелия шуба и тремаво се провря през тясната входна врата. Другарите му го последваха. Машинистът затвори и заключи дебелия стъклен прозорци, втикна железните лостове и отиде в задното отделение. Малко след това се зачу тихото бръмчене на експлозионния апарат.

Щандертон-Квил от своята пилотна кабина погледна още веднъж през прозорчето навън. По неговото енергично лице се изписа съжалителна усмивка, когато по неволя хвърли на снега недогорялата още пура – много часове наред трябваше да пилотира непрекъснато над суша и морета и необходимо бе през това време да се откаже от единствената си страст.

Дръпна се от прозорчето и го заключи, железният лост малко изтрещя. Инженерът изпита уреда, който показва хода на автомата, постави пред себе си компаса и картата, провери още веднъж всички лостове и дръжки и стисна сигналната топка. Мелодичен сигнал есна във всички помещения на гранатата. Господата се разположиха в креслата си. Машинистът седна на своя кожен стол. Сигналът замлъкна.

Червената лампа светна в машинното отделение. Машинистът дръпна един лост и първият узамбаранитен пилюл пламна в експлозивната цев. Един силен гърмеж и силен тласък следваха като барабанна вихрушка от експлозии, и гранатата потегли наклонено към небесните синини, най-напред несигурно и с люлене, а после право и без колебание.

Конете на полицейското отделение се подплашиха. Много време мина докато бъдат успокоени, а дотогава гранатата беше отишла вече далеч. Щандертон-Квил управляваше полета със сигурна упражнена ръка. Поставена един път в движение, машината продължаваше равномерно да хвърка. Жълти и зелени сигнални лампи светваха в машинното отделение то от лявата, ту от дясната страна. С тях Щандертон-Квил даваше знак от коя страна да се произведат експлозивни пламъци, от дясно или от ляво, от това апаратът да завие на една или друга страна в подкрепа на кормилото.

Стрелката на скоростите мръдна от 50 на 100, от 200 на 300 и най-после спря на 500 километра часова скорост. Магнитната стрелка показваше посока север-североизток, барометърът отбеляза 3200 метра височина. В силно осветената камара бавно се отвиваше чудната фотографическа карта на земята, снета върху широка и прозрачна желатинова лента, – резултат на грижливи снимки от височина по цялата земна повърхност в продължение на десетки години. Една стрелка се плъзгаше по картата и отбелязваше всеки момент мястото, над което лети гранатата. Едно тънко перце на долния ѝ край маркираше с червена черта изминатия път с всички завои и заобикаляния.

Тук, между инструментите – сетивни органи на гранатата кола, която сега хвъркаше над земята – бележитият инженер беше в своята стихия. Тук тох се чувстваше доволен като художник пред своето творение, защото остроумно построенят механизъм на това превозно средство бе в голямата си част негово дело.

Секретарят Хамайдан съобщи от масата на пасажерската кабина по безжичния телеграф в Занзибар и Рим за тръгването, а на въздухоплавателното пристанище в Ница извести, че там правителствената кола-граната на Африканските Щати ще пристигне същия ден вечерта. Ако не беше екотът от непрекъснатите експлозии, биха могли да се водят и преки разговори с тези места по радиотелефона. Това несъвършенство на машината до сега не бе преодоляно.

„Може би аз вече съм стар“, каза главният съветник и потъна още по-надолу в мекото си кресло, – и за това трябва да кажа, че не се чувствам много добре в тази сарделена кутия. Не казвайте това на Щандертон. Тук се чувствам в близко сходство със сарделите, и друсанията при отпътуването може човек да не усети само в случай, ако предварително е опаковал стомаха, сърцето, далака и черния дроб в кутия и ги е предал на машиниста за пазене. Как може да утрае господинът, който е в машинното отделение, това за мене е непонятно! Нищо лошо не мога да кажа за старите хвъркателни машини с техните бръмчащи витла. Вие може да ми се смеете, може да ме считате за отживял, обаче старото добро време с неговите 300 километра часова скорост в един кондор-аероплан е за мене по-мило. Демонът на скоростите е завлядал всички ви. Помислете за хората от миналите векове, които се возеха на отегчителни железници и се чувстваха доволни, ако могат да вземат на час 100 километра“.

Дворец на Занзибарските султани (Световно наследство на ЮНЕСКО)

„И на мене не е много приятно в тази хвърчаща узамбаранитна кола, господин главен съветник“, каза засмяно геологът Вандерщрасен; „мене ме безпокои не скоростта и гласъците, а мисълта, че сме вътре в едно помещение с непрекъснати експлозии, чиято сила е толкова голяма, че при една злополука ние и гранатата ще се превърнем веднага в газове и нашите атоми ще хвъркнат чак в междупланетното пространство“.

„Тази евентуалност не е много приятна, уважаеми! Обаче като гледам лицето на този Щандертон през малкото прозорче, като гледам този стоманен израз в него, тези ясни сиви очи, които сякаш могат да видят и през непрозрачна стена, тези спокойни движения, които не закъсняват или непреварват нито с един милиметър, нито с една десета от секундата, тогава се чувствам сигурен и вън от всяка опасност!“

„Ах, гледайте там, господа“, извика Хамайдан и посочи с ръка към дебелия кристални прозорчета.

Долу се простира замръзналото море, покрито с натрупани ледени блокове. В далечината се издига сребърно-бяла планина, която блести на слънцето като исполински диамант.

„Гренландското крайбрежие“, – каза геологът – „От тук идат дебелите глетчери през морето към Европа и Северна Америка. Там е родното място на великанските ледени планини, които на върволици плуват към екватора, стопяват се на африканския бряг и правят да чувстваме и ние северния студ!“

„Учудвам се само, че в тези северни области не е тъй студено, както си го представях. Мислех си, че дъхът на човека ще замръзне на устата. Всъщност, когато бяхме долу, не беше особено студено. Вярвам, че всички ние имаме невярна представа за една такава ледена епоха, защото не сме специалисти като Вас, господин Вандерщрасен.“

„Голяма заблуда е, господин главен съветник, ако се мисли, че внезапен баснословен студ е причина за това заледяване. Твърде грижливи измервания на температурата от няколко века насам показват, че годишната температура на Европа е спаднала само с няколко градуса. В предишните времена тя е била 13 градуса над нулата, много столетия се е задържала неизменно на тази степен и сега е спаднала на 8 градуса над нулата. Това изглежда да не е много, и онзи, който разглежда повърхностно това явление и влиянието на едно такова спадане на температурата, не ще разбере, защо подобно наглед слабо понижение може да докара заледяване на голяма част на нашата планета. Не забравяйте, че тук главна роля играе времето. Дъждовете и снеговете се увеличиха значително, както в северните тъй и в юбните части на земното кълбо, главно поради съществуването на ситен прахоляк в земната атмосфера, който произлиза от космическия облак, а в този облак се движи сега цялата ни слънева система. Като минават през този пепелен облак, дебел много милиони километри, слънчевите зари отслабват и от това температурата от много години все повече спада. Последица от това е, че ледените маси, които се образуваха горе на север зимно време, не се стопяват вече в по-голямата си част както по-преди. Зимата стана до известна степен по-дълга. Ледените маси се увеличаваха, и тъй като не могат да растат до небето, те плъзнаха още по на юг във вид на движещи се ледени полета, които наричаме ледници или глетчери.

Така Север протяга все по на юг по посока към екватора своите ледени, замръзнали ръце. От Гренландия, от Норвегия, от Ледовитото море крачи бялата смърт към нас. Северните морета замръзват и ветровете, които духат от там, настъпват все по-насам и вкарват постепенно Европа и Северна Америка в студения пояс. Собствено, това е много проста история и лесна за разбиране.“

„Много лошо положение“, каза главният съветник, въздъхна и хвърли поглед към лъскавата далечина, против чийто леден дъх не могат даде защита всички чудесни открития на модерната наука, взети заедно.

„Сега не е първият път, когато старата земя е била така заплашена“, каза Вандерщрасен. „Преди 40 000 години се случило същото, и нашите прадеди са напра-

Гренландия

вили твърде точни изследвания за тогавашното ледовито време. Тогава северните глетчери са стигнали до подножието на Алпите. Това е било през време, когато човекът е бил още див, ходил е на лов с каменни брадви и е живял в пещери. Първобитният праисторически човек е бил съвременник на тогавашната ледена епоха. Но и това не е било първото заледряване на земята. Следи в скалите, малки останки в дневника на старата майка-земя, разказват, че милиони години по-рано, след една тропическа гореща епоха, когато и в крайния север са се разстинали пространни зелени лесове, а настанало студено време със заледряване. В продължение на много години изследователите-естественици не са могли да разкрият тайната на тези заледрявания. Сега вече най-културното човечество живее в един такъв болестен период от историята на майката-земя, сега вече се знае, че коренът на това злощастие лежи в един пепелен облак, в който се движи нашата планетна система.“

„Вашето изложение за мене е твърде ценно, господин Вандершрасен. Днес за пръв път схващам нещата в цялост и в причинната им връзка, мака по-преди и да бях чел много по този въпрос. Нашето пътуване на тази ледена област помогна да видя нещата релефно и ясно!“

Рейн

Хвърчащата граната бе променила пътя си, тя бе взела посока към юг-запад. Със широк завой мина над норвежките планински гребени. Долу лежи сушата, покрита със стотина метра дебел лед. Чак навътре в Ботническият залив се протягат ледените езици на глетчерите. Отвъд на запад към Атлантическия океан, ледените езици се спускат и накъсват в разсечени фиорди, сгромолясват се като айсберги (плаващи ледници) в покритото с блокове, но още окончателно незамръзнало, море. По на юг блещукат пространни снежни полета. В Северното море плуват ледени блокове и айсберги. По планините на Шотландия се виждат началните признаци на заледяването.

В машинното отделение светна зелената кормилна лампа. Щандертон, за да направи завой с въздушната кола, поиска експлозии в дясната камера. Върволицата бели облачета се понесоха светкавично край прозореца, леко затрептя целия хвърчащ корпус.

Показа се устиетона една голяма река.

Част от праисторическите рисунки в пещерата Магурата до Белоградчик

„Рейн“, – каза Вандершрасен и се наведе над картата – „класическата страна на старите изследвания за ледените епохи е под нас: Германия!“

„Изглежда, че тя още е пощадена от снега и леда“.

„Може би. Обаче бавно напредващите глетчери, които се спускат от Норвегия, ще покрият един ден и нейните пространни равнини, както е било преди четиридесет хиляди години. Гледайте: тези обширни пясъчни полета с разхвърлени из тях гранитни блокове са дело на последната ледена епоха. Гранитните блокове са пренесени тук от някогашните скандинавски глетчери; много от тях са били стрити от ледниците на ситен пясък, който покрива германската равнина. Ще минат няколко столетия и тази страна отново ще изчезне под дебели ледени маси. А хилядолетия след това, когато настане по-топла епоха и ледниците се оттеглят, бъдещите изследователи ще изкопаят от новите пясъци големи градища и хиляди паметници на една висока, но загинала култура. От миналото заледяване ние намерихме само каменни оръжия и почти животински човешки черепи заедно с

Боденското езеро⁴⁾

остатъци от мамонти, пещерни мечки и северни елени и като най-висши творения на тогавашния човек нескопосани рисунки на животни, издълбани в пещерните скали. Бъдещите изследователи, след свършване на сегашното ледено време, ще изкопаят чудни творения на техниката и всесветски градове.“

„Вие рисувате мрачни картини, драги Вандершрасен, и Вашата наука има в себе си нещо ужасно.“

„Да, господин главен съветник, природата е ужасно жестока, поне така ни се иска на нас, хората, да мислим за нея. Тя върви по свой път. Причина и последица – това е основният закон, който е начертал нейните прояви, нейния маршрут и тя закопава и погребва култури, както стъпката на един пътник премазва мравченото гнездо.“

Слънцето потъна на запад, обвито в чуден червеникав воал. На юг пламтяха заледените алпийски върхове. Земята се покри със синкави и виолетови сенки. Горе във висините светеше нежно пурпурно сияние, а из него плуваха зеленикави облачета, каквито в миналите времена човечеството не е виждало или много рядко е виждало, – само когато големи вулкани са изхвърляли огромни количества пепелни маси във въздушната обвивка на планетата. Проникналият сега в атмосферата космичен прах е причина на това предвечерно зацветяване на небето. Наклонявания

и отражения на слънчевите лъчи от тези пращинки създадоха мистериозни цветни кръгове в спокойните и ясни някога синини на ефира.

С барабанния огън на експлозиите гранатата прехвъркна тихото Боденско езеро и избиколи от запад алпийския масив.

Пътниците млъкнаха. Всеки бе потънал в мислите си. Бавно избледня пурпурният пламък на небето. Като ръце се простряха по него зеленикавите зари на северното сияние. Тук-там заблещукаха звезди. Изкочи и месецът от края на равнината, кърваво-червен, обкръжен от зеленикави заристи венци.

Щандертон-Квил видя в далечината пламтящите светлини на въздухоплавателното пристанище в Ница и пусна ослепително светли ракети, които ръсеха из тъмата хиляди звездички. На пристанището фарът бързо пуцаше едно след друго червени и зелени снопове – хвърчащата кола на Съединените Африкански Щати бе забелязана. Десет минути след това апаратът лежеше мирно в широкия хангар на брега на Средиземно море.

БЕЛЕЖКИ

1. Бюрел, Б. (1929). *С ракетна граната към Месеца: борба с една ледена епоха в годината 3000 след Христа*. София: Хемус. Оригиналното заглавие на книгата е “Der Stern von Afrika – Ein Roman aus dem Jahr 3000” [Звездата на Африка – един роман от 3000 година] (1921 г.).
2. Бруно Бюрел [Bruno H. Bürgel] (1875-1948), астроном и писател. Освен „С ракетна граната към Месеца“, на български са издадени четири книги от серията: „Чудесни истории и приключения“ (1929 г.).
3. Уред, с който се виждат далечните предмети, както човек би ги видял, ако е до самите тях (бележка на автора).
4. Всички илюстрации в този текст са от свободни източници в Интернет.

ЛИТЕРАТУРА

- Czerneda, J.E. (2006). Science fiction and science literacy. *Science Teacher*, February, 38-42.
- Dubeck, L., Bruce, M.H., Schmuckler, J.S., Moshier, S.E. & Boss, J.E. (1990). Science fiction aids science teaching. *Physics Teacher*, 28, 316-318.
- Raham, R. (2004). *Teaching science fact with science fiction*. Santa Barbara: Libraries Unlimited.
- Toshev, B.V. (2014). Surface illiteracy – constructivism – misconceptions – historical sensitivity. *Chemistry*, 23, 9-17 [In Bulgarian].

БИБЛИОГРАФИЯ: СЪВРЕМЕННА НАУЧНА ФАНТАСТИКА

- Blake, D.G. (2014). A kite for Sarah: in search of freedom. *Nature*, 507, 268.
- Butler, J.R. (2014). No fury like a woman cold called: a degree of foresight. *Nature*, 506, 522.
- Carpenter, A.G. (2014). Vessels for destruction: the price of perseverance. *Nature*, 506, 126.
- Cloney, R. (2014). Motivation: opportunity knocks. *Nature*, 505, 580.
- Creasey, I. (2014). You are not the first minion to disappoint me: it's just so difficult to get the staff these days. *Nature*, 505, 126.
- Hayes, M. (2014). Howard loves Polly: in search of something real. *Nature*, 506, 260.
- Liu, K. (2014). Second chance: a secure future. *Nature*, 505, 448.
- St Clair, C. (2014). Unit simulation; reconnect with your past. *Nature*, 507, 134.
- Stewart, I. (2014). Market forces: paradise revamped. *Nature*, 507, 394.
- Tang, G. (2014). Okami: a matter of honour. *Nature*, 505, 254.
- Watson, I. (2014). Me and my flying saucer: a cosmic ride. *Nature*, 505, 716.
- Zebrowski, G. (2014). Lookback: time well spent. *Nature*, 507, 528.
- Zinos-Amaro, A. & Shvartsman, A. (2014). Coffee in end times: grounds for despair. *Nature*, 506, 402.

В новите броеве на научните списания на издателство

АЗ·БУКИ четете

3/2014: сп. „Педагогика“

Образователни възможности за свободно писмено преразказване / Мариана Мангева

В контекста на личностноориентирания образователен процес в училище, авторът аргументира предимствата на свободното писмено преразказване.

Още нещо за преподаването на знания по правопис / Веселка Велева

Материалът представя един вариант на методика за овладяване на правописа на членуваните съществителни имена от мъжки род. Предлагат се лесни стъпки за овладяване на подлога в изречението като гаранция за вярно членуване.

3/2014 сп. „История“

Истини и заблуди относно името и родното място на Паисий Хилендарски / Цанко Живков

В статията е разгледан въпросът за грешките, заблудите и явните фалшификации относно името и родното място на първия ни възрожденец Паисий Хилендарски. Авторът посочва пернишкото село Кралев дол като достоверно родно място на Паисий.

Стефан Стамболов – Балканският Ришельо? / Илия Тодев

Авторът смята, че именно безкомпромисната хомофобия на Стамболов е най-важният ключ за разбиране на неговите отношения с Фердинанд – отношения, които много силно и много негативно рефлектират и върху съдбините на България.

3/2014: сп. „Български език и литература“

Лиро-епосът и лириката в началното училище / Румяна Йовева

Текстът предлага теоретични и технологични аспекти на методика за изучаване на лиро-епос и лирика в началното училище.

Развитие на творческите способности на учениците чрез извънкласни дейности / Мария Николова

През 1972 г. в доклад на Международната комисия по образованието се предлагат идеи за учене през целия живот. В доклад на същата комисия от 1996 г. нейният председател Жак Делор посочва четири приоритета, известни като „четирите стълба на образованието“

2/2014: сп. „Стратегии на образователната и научната политика“

Осигуряване на качеството на изпълнение на обучението чрез прилагане на изискванията за избор на изпълнители посредством открита процедура по ЗОП / Петър Зарев

По време на глобален икономически спад от първостепенно значение е пълноценно да се използва потенциалът на всеки и да продължи насърчаването на по-големи, по-ефективни и целенасочени инвестиции в качествено образование и обучение.

Оценяване на компетентността да се решават проблеми в PISA 2012 / Светла Петрова

Предложеният текст съдържа анализ на резултатите на българските ученици на компютърно базирания модул „Решаване на проблеми“ в Програмата за международно оценяване на учениците – PISA 2012.

2/2014: сп. „Чуждоезиково обучение“

Словесната реакция: акт и/или ефект? / Донка Мангачева

Комуникативните действия в двустранния дискурс са ситуирани и съчетани във взаимодействие – всяко от тях има значение за динамиката и развитието на словесния обмен.

Теоретични основи на бинарен учебник за българи / Татяна Дункова

В статията е предложен теоретичен модел на бинарен учебник по сръбски и хърватски език за българи. В този смисъл е очертана матрицата на един нов модерен учебник.

2/2014: сп. „Професионално образование“

Класните проекти – един нов начин за сътворяване на вълнуващ, нестандартен и креативен свят за учениците / Елизабет Влаева

Тази статия е насочена към всички колеги и родители, които се интересуват от това, как в училище се търсят интересни и различни методи и подходи за разширяване на палитрата от информация, залегнала в училищните програми.

Икономика, компетенции и прогнози за изискванията към работната сила – един възможен практически подход / Кирил Желязков

Авторът представя едно виждане за възможността от прилагане на някои нови подходи с оглед по-доброто отчитане на взаимовръзката между развитието на технологиите и внедряването на иновации в секторите на икономиката.

1/2014: сп. „Математика и информатика“

Интегриране на приложения – примерни задачи / Ангел Ангелов

В статията е предложена задача, решението на която е свързано с интегрирано използване на основните приложни програми, изучавани в училищния курс по информационни технологии. Представена е и идея за генериране на подобни, при това градиращи по трудност задачи.

Евристика с Excel / Пламен Пенев

В статията се описва методика за решаване на широк кръг от числови уравнения с електронна таблица.

1/2014: сп. „Философия“

„Mobilis in mobili“: за движенията на съвременния човек между границите в пространството и времето / Гергана Попова

Оценностяването на мобилността и свободата на придвижване превръщат в централни фигури на съвременността туриста и скитника – тези, които са в непрестанно движение.

Рационалното и ирационалното в историята / Здравко Иванов

Цел на представената статия е изследването на историята като битие (жизнена дейност на хората). Анализира се по-конкретно отношението между рационалното и ирационалното в историята, като се прави опит да се очертаят източниците на последното.